

– KÖNYVISMERTETÉSEK –

Carlo FANTAPPIÈ: *Per un cambio di paradigma. Diritto canonico, teologia e riforme nella Chiesa*. [Collana Diritto canonico 15]
Bologna, Edizioni Dehoniane Bologna, 2019. 191.

Carlo Fantappiè, az Università di Roma Tre professzora, neves olasz jog- és kánonjogtörténész, „Egy paradigmaváltás. Kánonjog, teológia és az Egyház reformja” című briliáns – a tudományterületet alapvetően új szemszögből bemutató – jogelméleti munkájában a kánonjogtörténet egyes korszakaiban érvényesülő tan- és fegyelembeli rendezőelvek alapján ad átfogó képet az Egyház működésének a kortárs környezetre reflektáló változásairól, amelyek konkrét formában megjelennek az Egyház önálló jogalkotásában. Az elsődlegesen a történész szemszögből bemutatott áttekintés világos metszetét adja az egyházfegyelem egyes korokhoz kötődő normatív alapelveiben megnyilvánuló maradandó és változó hangsúlyainak (i. m. 11–18).

A kötet szerkezetileg öt fejezetre oszlik. Az első, a kánonjog paradigmáit tárgyalja, történeti sorba rendezve, azaz a klasszikus, a tridentin, és a kodifikáció időszakának sajátosságait bemutatva (i. m. 11–43). Ebben a fejezetben olvasható a munka egyik legfontosabb szakasza, amely egyúttal a Professzor által alkalmazott, komplex tudományos módszer elemeit vázolja fel, külön figyelmet szentelve a kánoni anyag jogi szerkezetének vizsgálatára, a kánonjog rendszerének belső egymásra épülésére, és az egyes paradigmák (értsd: alapelvek) közötti különbözőség és összhang leírására (i. m. 11–17). Mindezek után tér át a Szerző, a vizsgálati módszer alkalmazásának kifejtésére a kánonjog klasszikus, tridentin és a kodifikációk időszaka tekintetében (i. m. 19–43). Ezen belül főként az etikai–jogi rendszer tridentin korszakhoz kötődő megújításának témáját szükséges kiemelni (i. m. 31–32).

A második fejezet az első kodifikáció eredményeként megszületett CIC (1917)-nek az Egyház életére gyakorolt hatását vizsgálja (i. m. 45–71). Ebben a Szerző ismerteti a kodifikáció történeti háttérét, az egyházi jogalkotás megújításának problémáit és körülményeit, Szt. X. Piusz pápának a kodifikáció jelentéséről, metodológiájáról és céljáról alkotott álláspontját, az eredeti forrásokon alapuló folytonosság elvének az érvényesülését a kodifikáció végrehajtásában, a pasztorális hangsúlyok érvényesítését, az alkalmazott egyháztani alapelveket, a naprakész joganyag egységes rendezésének nehézségeit, a CIC (1917) szerepét az Egyház életében, és mindennek az Egyház önmegújítására gyakorolt hatását.

Harmadik egységként Fantappiè professzor a CIC (1917) tanbeli elemzésére fordítja a figyelmét, a II. Vatikáni Zsinatot követő időszak tükrében (i. m. 73–107). Itt sajátos hangsúlyt helyez a jog Egyházon belüli szerepének a vizsgálatára, az új latin, és keleti kodifikáció újdonságaira (vö. CIC [1983], CCEO [1990]) – különös tekintettel a jogalkotásbeli folytonosság és törés eseteinek a megvilágítására –, valamint a CIC (1983) és a CCEO (1990) összehasonlító értékelésére.

A negyedik fejezet teljes egészében az Egyházban a II. Vatikáni Zsinat hatásaként bekövetkező kánonjogi és teológiai reformok fő elemei bemutatásának van szentelve (i. m. 109–142). Az ötödik pedig, az első négy fejezet alapján rendszerbe foglalja az egyházjog működésén belüli új alapelveket – vö. paradigmákat – egészen egy új „*corpis iuris*” és egy új „*corpus concilii*” létrejöttéig, és a metodológiai elvek újrafogalmazásáig (i. m. 143–187).

Fantappiè professzor a fenti szerkezet következetes felépítésével, úgy mutatja be a kánonjogot, hogy abból világosan kitűnik: valódi jogról van szó, amely teológiailag meghatározott, a kinyilatkoztatás alapján álló tartalommal rendelkezik, és amely így sajátos szakrális jogrendszert képez. Az ezt sajátos módszerrel feldolgozó egyházjogtudományt tehát valódi és önálló – számos ággal és területtel rendelkező – tudománynak kell tekintenünk (i. m. 11–12). Ezt az állítást nem pusztán a felsorakoztatott jogtörténeti érvek alapozzák meg, hanem szerkezetének tárgya és belső logikája, összehasonlításban más jogrendszerek felépítésével (i. m. 13–15). Természetesen, formáját tekintve, nem sorolható a pozitivista felfogású jogtudományok közé – amelyek jóval később alakultak ki, és egészen a 20. század utolsó két évtizedéig uralták a kontinentális jogi gondolkodást –, de minden olyan belső alkotóelemmel rendelkezik, amely a jog definíciójának eleget tesz (i. m. 15–18). Éppen ebben rejlik a kánonjog egyedisége: megtalálható benne az Egyház történetének különböző időszakaiban megfogalmazott – egymásra épült – kánoni alapelvek rendszere; az Egyház működését szabályozó normák szisztematikus korpusza, és mindennek a precíz – az adott korszaknak megfelelő, a maradandó tanítást minden körülmények között világosan megőrző – értelmezése, amit az Egyház mindennapos élete alakított ki.

Carlo Fantappiè professzor tömör, jogtörténeti és jogelméleti érveléssel összeállított műve egyedülálló a 21. századi egyházjogi szakirodalomban. Az általa megalkotott, a kánonjog rendszerét minden részletében értő összegzés, világos eligazítást nyújt a kánonjogászok, a jogászok, és a jogtörténészek számára. Sőt, mindazoknak a részére is, akik az egyház tanítása és fegyelme elválaszthatatlan egységének megértésére törekednek.

SZUROMI Szabolcs Anzelm, O.Praem.